

Nr Prez. A. XXIV-0000-1/20

Zarządzenie Nr 1/20
Prezesa Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi
z dnia 27 stycznia 2020 roku

Na podstawie art. 22 § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych
(zwanej dalej u.s.p.)

zarządzam:

wstrzymanie przydziału spraw sędziemu Michałowi Klusce do czasu rozstrzygnięcia przez sąd II instancji, czy ewentualna wadliwość procesu powoływania na urząd sędziego Michała Kluski prowadzi, w konkretnych okolicznościach w sprawie już skierowanej do rozpoznania przez sędziego Michała Kluskę, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności, w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Uzasadnienie

1. W dniu 23 stycznia 2020 r. Sąd Najwyższy w składzie trzech połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na skutek rozpoznania wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2020 r. o rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni prawa występującej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, podjął uchwałę (zwaną dalej uchwałą SN), zgodnie z którą (pkt 2 uchwały)

„Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.”

Uchwała SN nie kwestionuje w sposób ogólny realizacji standardu niezawisłości i bezstronności sędziów sądów powszechnych, powołanych na urząd sędziego na

wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

2. Zgodnie z art. 175 ust. 1 Konstytucji RP sprawowanie wymiaru sprawiedliwości zastrzeżone jest do wyłącznej kompetencji sądów: Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych oraz sądów wojskowych. Żaden inny – poza Sądem Najwyższym, sądami powszechnymi i wojskowymi – spośród organów szeroko rozumianej władzy sądowniczej, ani żadna inna władza, nie może zastępować sądów w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, to jest ostatecznego rozstrzygnięcia sporów w sprawach indywidualnych.

Z przytoczonej w punkcie 1 uzasadnienia zarządzenia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. wynika, że ocena standardu niezawisłości i niezależności zastrzeżona jest do wyłącznej kompetencji sądu, a ocena ta może być dokonywana jedynie w toku postępowania cywilnego / karnego – w ramach konkretnej sprawy. Z uchwały wynika jednoznacznie, że kompetencji do oceny nie posiada prezes sądu. Prezes sądu nie może wkraczać środkami administracyjnymi w sferę wyłączności zarezerwowanej dla sądów. Niedozwolone są zarówno bezpośrednie jak i pośrednie formy oddziaływania na niezależność sądu, a w szczególności arbitralne (nie mające uzasadnienia prawnego) decydowanie o przydziale lub braku przydziału spraw.

3. Zgodnie z art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym „uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby, z chwilą ich podjęcia, uzyskują moc zasad prawnych”. Zgodnie z art. 87 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym „odstąpienie od zasady prawnej uchwalonej przez izbę, połączone izby albo pełny skład Sądu Najwyższego, wymaga ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały odpowiednio przez właściwą izbę, połączone izby lub pełny skład Sądu Najwyższego”.

Zasada prawna wiąże zatem bezpośrednio Sąd Najwyższy. Z uwagi na treść art. 183 ust. 1 Konstytucji RP (sprawowanie nadzoru judykacyjnego przez Sąd Najwyższy nad sądami powszechnymi), oczywistym jest, że sądy powszechne nie mogą nie dostrzec uchwały mającej moc zasady prawnej, zwłaszcza że została podjęta przez trzy połączone izby. Im szerszy skład gremium podejmującego uchwałę, tym większe jej znaczenie. Porządek prawny ma zapewniać (oprócz realizacji innych wartości) przede wszystkim bezpieczeństwo prawne dla obywateli, rozumiane również jako stabilność i przewidywalność rozstrzygnięć. Nie oznacza to, że dana zasada prawna przesądza określone zagadnienie na zawsze. Z uwagi na autorytet Sądu Najwyższego oraz ujednolicającą orzecznictwo funkcję uchwał Sądu Najwyższego, próby odstąpienia od uchwały, rozumiane jako wyrażenie odmiennego stanowiska przez sądy powszechne w celu umożliwienia Sądowi Najwyższemu wykorzystania środków przewidzianych w art. 87 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, podejmowane powinny być dopiero po dłuższym czasie i do tego po zmianie okoliczności faktycznych, uzasadniających podjęcie uchwały. W ten sposób bowiem uzyskuje się naturalne dostosowywanie wykładni prawa do zmieniającego się życia społecznego i gospodarczego.

Podsumowując: uchwała SN wiąże bezpośrednio inne składy Sądu Najwyższego a pośrednio również sądy powszechne.

4. Uznając zatem z przyczyn przedstawionych powyżej, że sądy powszechne są związane stanowiskiem Sądu Najwyższego, wyrażonym w uchwale z dnia

23 stycznia 2020 r., a zatem że winny w konkretnych sprawach badać standard niezawisłości i niezależności w związku z procesem powoływania danego sędziego, należy dojść do wniosku, że czynności te będą ponawiane w każdej sprawie. Oceny dokonane przez jeden sąd w konkretnej sprawie nie wiążą innych sądów. Oznacza to, że znacząco zwiększa się niepewność prawna dla obywateli. Nawet pozytywna ocena procedury powoływania sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) dokonana przez jeden sąd, nie gwarantuje, że w innej sprawie nie zostanie dokonana ocena odmienna. Rozwiązanie powyższego zagadnienia w sposób systemowy wymagałoby zmian w prawie. Do tego momentu jednak istnieje niepewność prawna.

5. Sędzia Michał Kluska został powołany na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3). Kwestia badania ewentualnej sprzeczności składu sądu z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.) dotyczy zatem każdej sprawy z referatu sędziego Michała Kluski, w której nie zapadło orzeczenie przed dniem wydania uchwały przez SN (pkt 3 uchwały SN). Według stanu na dzień 27 stycznia 2020 r. (data niniejszego zarządzenia) w referacie sędziego Michała Kluski znajduje się 305 spraw cywilnych.

Oznacza to, że w 305 sprawach cywilnych obywatele, do czasu rozpoznania jakiegokolwiek środka odwoławczego przez sąd, nie mogą być pewni (ani nawet nie mogą racjonalnie przewidywać stopnia prawdopodobieństwa), czy sąd II instancji nie uzna, że w danej sprawie występuje sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa. Sprzeczne z prawem do rzetelnego procesu oraz prawem do efektywnej ochrony prawnej (powiązanej z zasadą niezawisłości sędziowskiej) jest obciążanie obywateli konsekwencjami owego stanu rzeczy. Na wszystkich organach Państwa ciąży pozytywny obowiązek minimalizowania stanu niepewności prawnej.

6. Niepewność prawna (spowodowana czynnikami opisanymi powyżej oraz czynnikami opisanymi w ustnych motywach uchwały SN), nie może być rozwiązana środkami administracyjnymi przez prezesa sądu w odniesieniu do spraw, które już znajdują się w referacie sędziego, gdyż to oznaczałoby wkroczenie przez organ sądu (niebędący sądem) w sferę sprawowania wymiaru sprawiedliwości zastrzeżoną dla sądu. Prezes nie może dokonywać oceny standardu niezawisłości i niezależności sędziowskiej w kontekście art. 379 pkt 4 k.p.c. Fakt, że w zakresie sprawności postępowania oraz ocen dokonywanych przez pryzmat nadzoru administracyjnego, referat sędziego Michała Kluski prowadzony jest wzorowo, nie upoważnia do dokonywania przez prezesa sądu oceny zastrzeżonej dla sądu.

7. Na prezesie sądu spoczywa jednak obowiązek takiego kierowania sądem (art. 22 § 1 u.s.p.), który pozwala na zapewnienie bezpieczeństwa prawnego obywateli (rozumianego jako przewidywalność ocen odnośnie stabilności orzeczeń i brak niepewności prawnej co do ważności danego postępowania). Kierowanie sądem w tym aspekcie oznacza podejmowanie działań organizacyjnych, które pozwalają zwiększyć poziom bezpieczeństwa prawnego.

8. Prezes sądu posiada szereg kompetencji związanych z szeroko rozumianym

przydziałem spraw. Wynikają one z ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (zwanego dalej regulaminem). Są one następujące (wyliczenie niepełne):

- zarządzenie zastępstwa sędziego lub asesora sądowego, w celu zapewnienia sprawności postępowania (art. 45 § 2 u.s.p.),
- przydzielenie dodatkowego sędziego lub asesora do sprawy (art. 47 u.s.p.),
- wstrzymanie przydziału kolejnych spraw na czas określony – na wniosek sędziego z powodu uprzedniego przydzielenia sprawy wymagającej nadzwyczajnego nakładu pracy (art. 47a § 5 u.s.p.),
- zarządzenie zmiany składu sądu w przypadku niemożności rozpoznania sprawy w dotychczasowym składzie albo długotrwałej przeszkody w rozpoznaniu sprawy w dotychczasowym składzie (art. 47b § 1, § 3 u.s.p.),
- rozstrzygnięcie wątpliwości co do zasad przydziału spraw oraz sposobu uczestniczenia orzeczników w przydziale spraw (§ 30 ust. 1 pkt 16 regulaminu),
- zarządzenie wyznaczenia wydziału lub innej zasady ustalenia sędziów biorących udział w przydziale – w razie potrzeby wyznaczenia do udziału w losowaniu sędziego orzekającego w innym wydziale (§47 regulaminu),
- zarządzenie wyłączenia z losowania określonej kategorii sędziów w przypadku losowania sprawy karnej liczącej powyżej 50 tomów (§ 48 regulaminu),
- zarządzenie wstrzymania kierowania spraw do przydziału w przypadku krótkotrwałych nieobecności części sędziów, do zakończenia tych nieobecności (§ 49 ust. 2 regulaminu),
- zarządzenie tzw. referendum dotyczącego specjalizacji, wśród sędziów i asesorów w sprawie zwiększenia lub zmniejszenia przydziału spraw określonego rodzaju (§ 55 regulaminu),
- określenie daty rozpoczęcia lub zakończenia przydziału spraw w razie podjęcia decyzji skutkującej zmianą wydziału lub miejsca służbowego (§ 62 regulaminu),
- zarządzenie wstrzymania przydziału spraw sędziemu w okresie przed przejściem w stan spoczynku (§ 65 regulaminu).

Wśród wymienionych powyżej przykładów regulacji szczególnych brak jest przepisu, który literalnie odnosiłby się do sytuacji wynikającej z uchwały SN. Jak zostało to już wskazane powyżej, jest to stan, w którym z przyczyn powiązanych z konkretnym sędzią, w każdym postępowaniu występuje niepewność co do tego, czy postępowanie to toczy się w sposób ważny (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Regulamin dotknięty jest w tym zakresie luką prawną. Bezwzględnie powinna ona być wypełniona normą prawną wywiedzioną z ogólnej normy kompetencyjnej, zgodnie z którą prezes sądu kieruje sądem (jego pracami – w aspekcie organizacyjnym). Z uchwały nie wynika bowiem, że kwestia ewentualnej nieważności wynika z aspektu konkretnej sprawy, lecz z powiązania konkretnej sprawy z konkretnym sędzią. Osoba sędziego pozostaje niezmienna (czynnik występujący w każdej sprawie znajdującej się w referacie danego sędziego) i kwestia ewentualnej nieważności rozciąga się na każdą przydzieloną sędziemu sprawę. W związku z powyższym, dla zapewnienia bezpieczeństwa prawnego obywateli bezwzględnie wymagane jest podjęcie decyzji, które – do czasu zbadania ewentualnej nieważności postępowania przez sąd (a nie inny organ) II instancji, umożliwiają zatrzymanie dopływu spraw, które ewentualnie mogłyby być dotknięte nieważnością. Nie można bowiem powiększać liczby spraw,

w których obywatele zmuszeni są oczekiwać nieraz przez dłuższy okres czasu (czas trwania postępowania) na usunięcie niepewności co do losów ich spraw w związku z kwestią prawidłowości składu.

Nieprawidłowe jest rozumowanie, zgodnie z którym choć z uchwały SN wynika ryzyko nieważności wszystkich postępowań z udziałem danego sędziego, to jednocześnie na poziomie organizacyjnym nie można wstrzymać przydziału nowych spraw do referatu danego sędziego, do czasu rozstrzygnięcia tej kwestii przez sąd. Wprawdzie rozstrzygnięcie w jednej ze spraw nie powoduje automatycznego rozwiązania zagadnienia we wszystkich sprawach, ale dzięki temu uzyska się chociażby częściową, ale jednak ocenę dokonaną przez sąd. Do tego czasu na prezesie sądu spoczywa obowiązek minimalizowania ryzyka prawnego dla obywateli. Jak wynika z uchwały SN, a także z całości zasad porządku prawnego – kwestia badania należytej obsady w konkretnej sprawie zarezerwowana jest dla sądów bo to one sprawują wymiar sprawiedliwości. Nie następuje w ten sposób wkroczenie w wyłączną prerogatywę Prezydenta RP powoływania sędziów na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (art. 179 Konstytucji RP). Sąd Najwyższy w swej uchwale nie zakwestionował bowiem w żaden sposób wyłączności prerogatywy Prezydenta RP i nie wkroczył w zakres władztwa znajdujący się poza sferą wymiaru sprawiedliwości. Również niniejsze zarządzenie w żaden sposób nie kwestionuje statusu sędziego Michała Kluski, ani nie dotyczy spraw znajdujących się już w referacie sędziego.

Prezes
Sądu Rejonowego
dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi

(*Krzysztof Kurosz*)